

Vidensformer og sygeplejerskers profession.

DASYS KONF 18.4 2013

Niels Sandholm Larsen

Lektor, Ph.d.

Institut for Sygepleje

Professionshøjskolen Metropol

nela@phmetropol.dk

Perspektiv på profession

”Professioner er en slags eksklusive grupper af individer, som anvender en form for abstrakt viden på bestemte cases”

(Abbott 1992, p.318).

Perspektiv på viden

- Viden ses som socialt konstrueret
- Der er konkurrence om at definere sand viden
- Der er konkurrence mellem vidensformer

(Habermas, Foucault, Berger & Luckman)

Konkurrerende vidensformer

Sygeplejerske ringer forgæves til en patient, for at aftale en afsluttende samtale, henvendt til observatøren:

”Hendes datter har fået kræft, så hun har afbrudt forløbet. Hun magter det ikke i øjeblikket. Vi skal afslutte hende, så vi kan få det registreret. Jeg skal også skrive epikrise til egen læge. Hun var så glad for at komme her – vil gerne tage det op senere. Men magter ikke at komme til afsluttende samtale. Jeg ringer til hende i næste uge, hun skal afsluttes ordentligt. Det er ikke nok, at hun har været meget tilfreds, hun skal afsluttes. ..

Observatør: ”Så hun slipper ikke?”

Sygeplejerske: ”Nej, også af hensyn til registrering og egen læge.”

Sygepleje fagets videnssituation set fra et skole - perspektiv

- Progressionsdiskurs – rationalisering, akademisering, evidensbasering og standardisering ses som styrkelse af faget.
- Erosionsdiskurs - effektivisering, akademisering, evidensbasering underminerer fagets traditioner bl.a. tætte relationer til patienter – Håndværk og kropslig viden udgrænses af abstrakt viden.

Pres på fag og faggrænser

Over tid kan sygeplejefaget beskrives som under pres i arbejde og uddannelse.

Sygeplejerskearbejde:

Rationalisering og specialisering – aktuelt i form af evidensbaseret – opgaveglidning mv.

Sygeplejerskeuddannelse:

Homogenisering - tværfaglige skoler og uddannelseselementer på tværs af uddannelser.

Strukturelt Pres

- Pres på sygeplejerske uddannelse
- Pres på Sygeplejerske arbejde
- Pres på de institutioner hvor sygeplejersker arbejder og uddannes
- Pres på Sygeplejersker som gruppe

Helikopterperspektiv på sygeplejefagets vidensgrundlag

En kulturel dimension
Uddannelse/forskning/bøger

En social dimension
Arbejde med patienter

(T. Parsons)

Den sociale dimension er mest interessant fordi:

- Langt de fleste sygeplejersker arbejder med patienter – de er derfor tættest på den sociale dimension
- Sygeplejerskers arbejde med patienters konkrete problemer er centralt for sygeplejefagets brede anerkendelse

(private påstande)

- På arbejdspladser kan man derfor studere hvordan sygeplejersker definerer sygepleje og i interaktion med andre faggrupper

To Cases

- Sengeafdeling på et offentligt hospital
Accelereret kirurgisk behandling
- Kommunalt sundhedscenter
Rehabilitering af kronisk syge
- Feltstudier og fokusgruppeinterviews er gennemført i perioden april 2006 til januar 2007.

Forskningsspørgsmål

- Hvilke faglige ræsonnementer fremføres af sygeplejerskerne?
- Hvordan klarer faget sig i konkurrencen på de to arbejdspladser?

Manualer optræder hyppigt

- guides til ind/ud samtaler
- Procedurebeskrivelser
- Forløbsbeskrivelser
- Huske/tjeklister
- opslagsværker

Ambivalenser til at benytte manualer:

- De er effektive
- Demokratiske
- Trygheds skabende
- De giver autoritet

Men

- De ”gør” patienterne til cases
- Producerer pinlighed
- Arbejdet trivialiseres

Fra hospitalscasen: Rappportsituation mellem en nattevagt og

dagvagt:

Nattevagt: "71 har ikke fået sin Ampicillin og jeg ved ikke om hun har fået Penta... Metro løber."

Dagvagt: "OK."

Nattevagt: "61 siger, at hun ikke har været oppe at stå, så jeg har ikke haft hende oppe, så jeg ved ikke om I vil?"

Dagvagt: "Hun er lidt ..."

Nattevagt: "Jeg har rettet lidt... og seponeret kateteret."

Nattevagt: "Så er der NN, 70 år. C- recti. ... plus transversostomi. Startede som en Low Anterior og fik så lavet en Hartmann og så en transversostomi. Har så nu fået lavet en prolaps.

Lige efter OP havde han behov for to hele hænder, nu kan han klare sig med en halv hånd."

Dagvagt: "Skal vi lave væskeskema?"

Nattevagt: "Hold bare øje med at han får nok at drikke."

Nattevagt: "Så er der den ny patient på 71-4."

Dagvagt: "Er hun en anastomose?"

Nattevagt: "Nej, hun er ikke noget endnu, hun er til obs. for en lækage."

Dagvagt: "Så hun faster?"

[-----]

Nattevagt: "NN har vasket sig selv ved håndvasken og hende i 2-sengen har været i bad. 71.3 har været nede og er blevet på opvågningen."

(observationsnotat)

Tekniske referencer

Rapportsituation mellem en nattevagt og dagvagt:

Nattevagt: " **71 har ikke fået sin Ampicillin og jeg ved ikke om hun har fået Penta... Metro løber.**"

Dagvagt: "OK."

Nattevagt: "61 siger, **at hun ikke har været oppe at stå, så jeg har ikke haft hende oppe**, så jeg ved ikke om I vil?"

Dagvagt: "Hun er lidt ..."

Nattevagt: " **Jeg har rettet lidt... og seponeret kateteret.**"

Nattevagt: "Så er der NN, 70 år. C- recti. ... **plus transversostomi. Startede som en Low Anterior og fik så lavet en Hartmann og så en transversostomi. Har så nu fået lavet en prolaps.**"

Lige efter OP havde han behov for to hele hænder, nu kan han klare sig med en halv hånd."

Dagvagt: " **Skal vi lave væskeskema?**"

Nattevagt: " **Hold bare øje med at han får nok at drikke.**"

Nattevagt: "Så er der den ny patient på 71-4."

Dagvagt: "Er hun en anastomose?"

Nattevagt: "Nej, hun er ikke noget endnu, hun er til obs. for en lækage."

Dagvagt: " **Så hun faster?**"

[-----]

Nattevagt: "NN **har vasket sig selv ved håndvasken** og hende i 2-sengen har været i bad. 71.3 har været nede og er blevet på opvågningen."

Videnskabelige referencer

Rapportsituation mellem en nattevagt og dagvagt:

Nattevagt: "71 har ikke fået sin Ampicillin og jeg ved ikke om hun har fået Penta... Metro løber."

Dagvagt: "OK."

Nattevagt: "61 siger, at hun ikke har været oppe at stå, så jeg har ikke haft hende oppe, så jeg ved ikke om I vil?"

Dagvagt: "Hun er lidt ..."

Nattevagt: "Jeg har rettet lidt... og seponeret kateteret."

Nattevagt: "Så er der NN, 70 år. **C-recti**. ... plus transversostomi. Startede som en Low Anterior og fik så lavet en Hartmann og så en transversostomi. Har så nu fået lavet en prolaps.

Lige efter OP havde han behov for to hele hænder, nu kan han klare sig med en halv hånd."

Dagvagt: "Skal vi lave væskeskema?"

Nattevagt: "Hold bare øje med at han får nok at drikke."

Nattevagt: "Så er der den ny patient på 71-4."

Dagvagt: "**Er hun en anastomose?**"

Nattevagt: "**Nej, hun er ikke noget endnu, hun er til obs. for en lækage.**"

Dagvagt: "Så hun faster?"

[-----]

Nattevagt: "NN har vasket sig selv ved håndvasken og hende i 2-sengen har været i bad. 71.3 har været nede og er blevet på opvågningen."

Logistiske referencer

Rapportsituation mellem en nattevagt og dagvagt:

Nattevagt: " **71** har ikke fået sin Ampicillin og jeg ved ikke om hun har fået Penta... Metro løber."

Dagvagt: "OK."

Nattevagt: " **61** siger, at hun ikke har været oppe at stå, så jeg har ikke haft hende oppe, så jeg ved ikke om I vil?"

Dagvagt: "Hun er lidt ..."

Nattevagt: "Jeg har rettet lidt... og seponeret kateteret."

Nattevagt: "Så er der NN, 70 år. C- recti. ... plus transversostomi. Startede som en Low Anterior og fik så lavet en Hartmann og så en transversostomi. Har så nu fået lavet en prolaps.

Lige efter OP havde han behov for to hele hænder, nu kan han klare sig med en halv hånd."

Dagvagt: "Skal vi lave væskeskema?"

Nattevagt: "Hold bare øje med at han får nok at drikke."

Nattevagt: " **Så er der den ny patient på 71-4.**"

Dagvagt: "Er hun en anastomose?"

Nattevagt: "Nej, hun er ikke noget endnu, hun er til obs. for en lækage."

Dagvagt: "Så hun faster?"

[-----]

Nattevagt: "NN har vasket sig selv ved håndvasken og **hende i 2-sengen** har været i bad. **71.3 har været nede og er blevet på opvågningen.**"

Økonomiske referencer

Rapportsituation mellem en nattevagt og dagvagt:

Nattevagt: "71 har ikke fået sin Ampicillin og jeg ved ikke om hun har fået Penta... Metro løber."

Dagvagt: "OK."

Nattevagt: "61 siger, at hun ikke har været oppe at stå, så jeg har ikke haft hende oppe, så jeg ved ikke om I vil?"

Dagvagt: "Hun er lidt ..."

Nattevagt: "Jeg har rettet lidt... og seponeret kateteret."

Nattevagt: "Så er der NN, 70 år. C- recti. ... plus transversostomi. Startede som en Low Anterior og fik så lavet en Hartmann og så en transversostomi. Har så nu fået lavet en prolaps.

Lige efter OP **havde han behov for to hele hænder, nu kan han klare sig med en halv hånd.**"

Dagvagt: "Skal vi lave væskeskema?"

Nattevagt: "Hold bare øje med at han får nok at drikke."

Nattevagt: "Så er der den ny patient på 71-4."

Dagvagt: "Er hun en anastomose?"

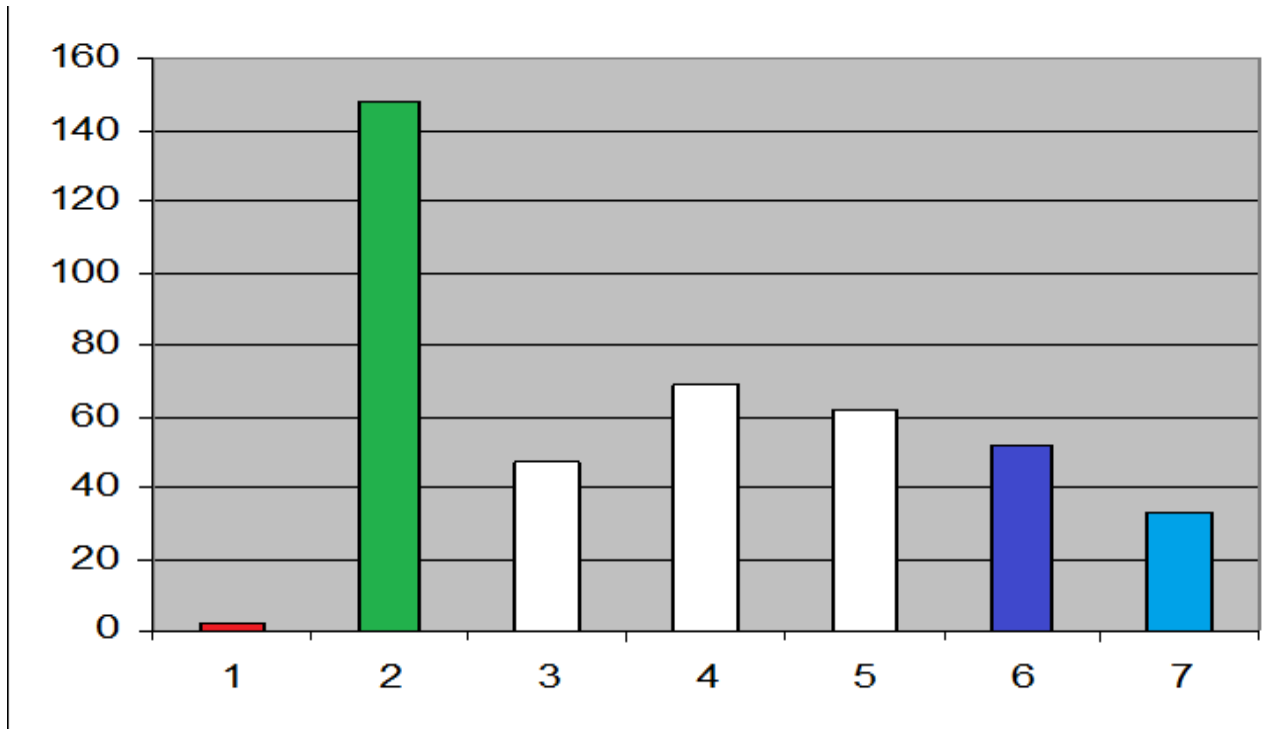
Nattevagt: "Nej, hun er ikke noget endnu, hun er til obs. for en lækage."

Dagvagt: "Så hun faster?"

[-----]

Nattevagt: "NN har vasket sig selv ved håndvasken og hende i 2-sengen har **været i bad**. 71.3 har været nede og er blevet på opvågningen."

Henvisninger til vidensformer

1: Videnskabelige argumenter. 2: Tekniske argumenter, 3: Ethiske argumenter, 4: Æstetiske argumenter, 5: Politiske argumenter, 6: Økonomiske argumenter. 7: Logistiske argumenter

Eksempel på politisk viden

Observationsnotat:

Hospitalssygeplejersker sidder omkring bordet og gennemgår de emner, der er blevet drøftet på stuegang:

Spl 1: "Peter[overlæge] har seponeret hans [patientens] Furix, jeg forstår det ikke!"

Spl 2: "Vi kalder bare en forvagt og får det ordineret."

Eksempel på æstetisk viden og efterspørgsel på "viden der virker"

Centersygeplejerske 1:

"Jeg synes, det er skide irriterende. Ja, jeg synes, at det er irriterende, at vores indsats ikke kan dokumenteres af lægen. Men jeg er heller ikke sikker på, at der ikke kan dokumenteres.... fordi så meget livsstilsændringsforskning er der jo heller ikke lavet i forhold til sygeplejersker..."

(Udskrift af fokusgruppeinterview)

Stærke alliancer mellem tre vidensformer.

Teknisk viden – virker/virker ikke

Økonomisk viden –betaler sig/betaler sig ikke

Logistisk viden – harmoni/konflikt ift. tid og sted

Logistisk viden handler om

Rationel sammensætning af delelementer, som indgår i produktionen.

Samt nuanceret viden om og karakteristika ved hvert enkelt element

Organisatorisk indsigt.

- Se Prof. Jodi Gittels forskning og begreber som ”relationel koordination og ”proces intervention”

Logistisk viden har stor autoritet

Læge og sygeplejerske gennemgår patienter. Lægen sidder med en journal i hånden og henvender sig til sygeplejersken:

Læge: "Ny patient? [skal han behandles med] Pantoloc?"

Sygeplejerske: "Nej, ham skal du bare flytte – han er kørt i 5 døgn-afsnittet"

Læge: "Han har en hæmoglobin på 5,1! Spørgsmålet om han skal ha noget...[blod]"

Sygeplejerske: "Han hører til i 5-døgn. Nu får vi gang i den scanning, så vi kan..."

Læge: "Hvis han går i ... så skal han da opereres..."

Lægen rækker journalen mod sygeplejersken.

Sygeplejersken reagerer ikke, tager en anden journal i stedet og siger: "Hvorfor har ham her så meget reflux? [...]"

(Observationsnotat)

Logistik er ikke "rigtig" sygepleje

Sygeplejerske 1 ser i en kalender: "Nej, du skal ikke ha plads til andre end ham fra [Kommune NN]. Skal jeg bestille en seng?"

Sygeplejerske 2: "Jeg ringer selv til forvagten, fordi den dér, ikke er bestilt (peger på en blodprøverekvisition)."

Sygeplejerske 1: "Den skulle gerne være i orden."

Sygeplejerske 2: "Jeg forstår ikke rekvisitionen, der står ikke noget. Ved du om han skal ha klyx? Det giver ingen logik!"

Sygeplejerske 1: "Men de skal da [op] med scopet! Jeg skal nok spørge (lægger en seddel i journalen)."

Sygeplejerske 1 [til observatøren]: "Det er sekretærarbejde, men der er tit småting, der skal justeres. Har lægen ordineret alt? Det skal bare gøres..."

(Observationsnotat)

Pointer om viden:

- **Teknisk viden dominerer** – i et arbejds perspektiv kan sygepleje derfor beskrives som en overvejende teknisk disciplin.
- **Logistisk viden har stor autoritet** - paradoksalt en underkendt vidensform, kilde til indflydelse på arbejdspladser – sygeplejersker kan have en strategisk interesse i at udvikle denne vidensform. Og besætte logistiske nøgleposter.
- **Viden reproduceres gennem brug af manualer**
– På arbejdspladser defineres fagets genstand og metoder i standarder – den der formulerer standarder, som udbredes bredt, har stor indflydelse på fag og arbejde.

Kernefaglighed i krise?

